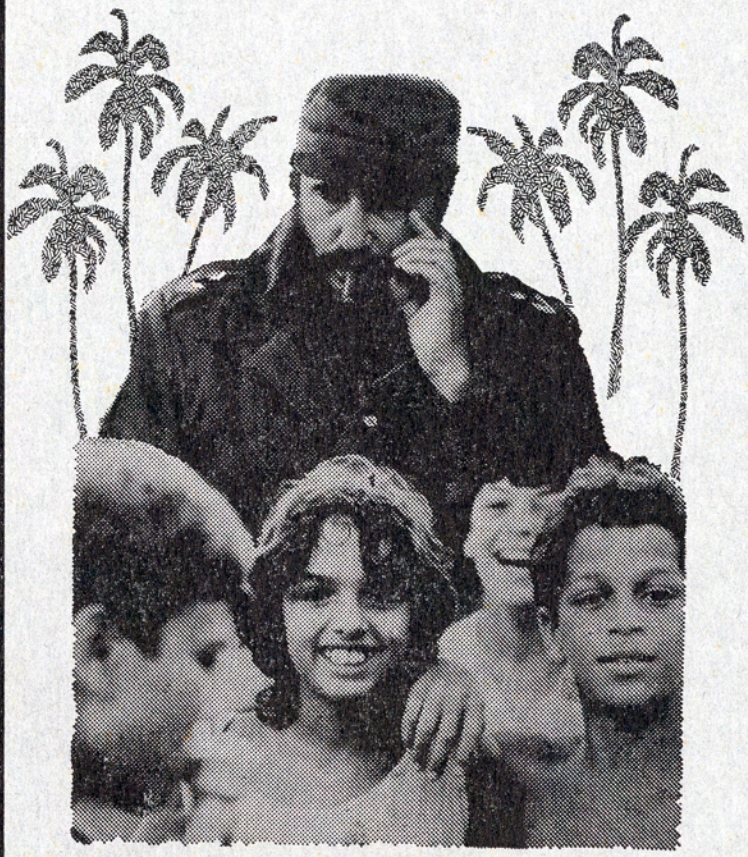
apropos

CUBA CUBANOS

af

GUNNAR FELDMAN

Litteratur om Cuba

Allroth m. fl.: *Kuba – et revolutionært eksempel.* Svensk. 1971. 290 s.

Bertelsen, Inger og Karl Jacobsen: *Kilder til belysning af Cuba-krisen 1962.* Historiske kildeskrifter udg. af Historielærerforeningen. Dansk. 1971. 99 s.

Bettelheim, Charles: *Planeringsdebatten på Kuba.* Svensk. 1972. 189 s.

Castro, Fidel: *Historien vil frikende mig.* Dansk. 1973. 100 s.

Castro, Guevara og Debray: *Vi er praktiske revolutionære.* Dansk. 1968. 244 s.

Ché Guevara: *Revolution.* Artikler, taler og breve. Dansk. 1968. 196 s.

Cuba-Bladet. Årgang 1975, nr. 1–4. Årg. 1976, nr. 1.

Enzensberger, H. M.: *Forhøret i Havanna.* Dansk. 1971. 184 s.

Halkjær, Eivor: *Cuba – beskrivning af et u-land.* Svensk. 1972. 130 s.

Huberman, Leo og Sweezy, Paul M.: *Socialismen på Kuba.* Svensk. 1970. 180 s.

Karol, K. S.: *Cuba: Guerillaen ved magten.* Dansk. 1972. 416 s.

Matthews, Herbert L.: *Cuba.* Dansk. 1962. 216 s.

Montejo, Esteban: *Den bortløbne slave.* Dansk. 1970. 208 s.

Den nye skole i Cuba, udg. af Dansk-Cubansk Forening, Gothersgade 8 B, 1123 K.

Tutino, Saveri: *Den kubanska oktoberrevolutionen.* Svensk. 1971. 313 s.

Randall, Margaret: *Cuban Women Now.* 1974. Toronto. Canada.

2. Havanna Deklaration, udg. af Dansk-Cubansk Forening. 1975. 48 s.

Producent:	*Jacob Eriksen for SFC og Danmarks Radio*
Manuskript og instruktion:	*Ib Makwarth*
Kamera:	*Peter Roos*
Musik:	*Andrés Ceballo og Andy Sundstrøm*
Version:	*16 mm farve, dansk tale, danske undertekster*
Spilletid:	*45 minutter*
Udlejning:	*Statens Filmcentral.*

CUBA-CUBANOS

»Når vi taler om folket, forstår vi ikke hermed landets velhavere og konservative, som er tilfredse med et hvilket som helst undertrykkelsesregime, ethvert diktatur, enhver form for despotisme, og som gør knæfald for øjeblikkets herre, så de er parat til at slå panden i stykker i gulvet. Ved folket forstår vi, når vi taler om kamp, de store umyndiggjorte masser, dem, der stræber efter et bedre, et mere værdigt og et mere retfærdigt fædreland. De brede masser, der er bevæget af nedarvede håb om retfærdighed, fordi de har lidt under uretfærdighed og bedrag generation efter generation, de, der tragter efter store og kloge ændringer på alle områder, og som er rede til, når de tror på noget eller nogen, og navnlig når de tror tilstrækkeligt på sig selv, at ofre alt til sidste blodsdråbe.«

»Det ufattelige består i, at der er mennesker, der går sultne i seng, sålænge der blot er en eneste tomme uopdyrket jord. Det ufattelige består i, at der er børn, der dør, fordi der ikke har kunnet skaffes lægehjælp. Det ufattelige består i, at tredive procent af vor landbefolkning ikke engang kan skrive deres eget navn, og at de nioghalvfems procent ikke kender Cubas historie. Det ufattelige består i, at størsteparten af vor landbefolkning lever under ringere forhold, end de indianere Colombus fandt, da han opdagede det skønneste land, det menneskelige øje endnu havde set.«

Fidel Castro i »Historien vil frikende mig«.

Revolutionen

De mest inspirerede og de mest ægte kilder til den cubanske revolutions historie finder man i taler og skrifter af de tre store cubanske personligheder: José Marti, Ernesto Che Guevara og Fidel Castro. Den cubanske revolution i 1959 var frugten af 100 års frihedskrig, først imod den spanske kolonimagt og senere imod den amerikanske imperialisme.

José Marti

José Martis centrale rolle i den cubanske revolution er uden for al tvivl – Marti var forkæmperen og teoretikeren for de revolutionære ideer i Cuba, og han har både på det ideologiske og det praktiske plan udøvet en afgørende indflydelse på den revolutionære proces i hele Latinamerika.

Fidel Castro sagde i sin berømte forsvarstale efter angrebet på Moncadakasernen i 1953: »Man forbød at lade Martis bøger komme mig i hænde. Det ser ud som om fængselscensuren anså dem for at være altfor farlige. Eller var det måske, fordi jeg sagde, at Marti var 26. juli-bevægelsens intellektuelle ophavsmand«.

José Marti fødtes den 28. januar 1853, og uden overdrivelse kan man sige, at han viede hele sit liv til den cubanske befrielseskamp. Da han var ni år, så han ved et tilfælde en halshugget farvet cubaner, og sagde til sin far: »Jeg sværger at ville hævne denne forbrydelse.« Som femtenårig begyndte han at skrive agitatoriske artikler i aviserne »El Diablo Cojuelo« og »La Patria Libre«. Han deltog også i forskellige aktioner i Havanna, som støttede den befrielseskrig, som Ce'spedes havde indledt i Oriente-provinsen. Hans politiske virksomhed medfører, at han fængsles i 1869 og udvises fra landet i 1871. Marti boede og studerede nogle år i Spanien, hvor han desuden skrev om de politiske fangers forfærdelige vilkår på øen, og om den spanske kolonialisme i Cuba. 1875 rejste han til Mexico for at genforenes med sine forældre.

Fra Mexico besøger Marti Guatemala og senere Venezuela og disse rejser og ophold gav ham indsigt i latinamerikanske problemer. Han skrev hele tiden i aviser og tidsskrifter, talte ved offentlige møder og underviste.

I slutningen af 1878 vender Marti hjem til Cuba, men hans politiske aktiviteter medfører, at kolonimyndighederne et år senere igen udviser ham. Martis sidste exilperiode udgjorde nogle af de vigtigste og mest afgørende erfaringer i hans revolutionære virksomhed. Han boede næsten 15 år i De forenede Stater, hvor han stadig skrev og forelæste. Han organiserede exilcubanere og grundlagde Cubas revolutionære parti – Partido Revolucionario Cubano – for at lede befrielseskrigen mod Spanien. 1894 forfattede han den såkaldte »Plan oprør« og i 1895 undertegnede han og Maximo Gomez Montecristi-manifestet i Den Dominikanske republik. Den 11. april 1895 stiger José Marti i land i Playitas i Oriente provinsen. Den 15. april udnævnes han til major i befrielseshæren og den 19. maj 1895 bliver han dræbt i kamp på et sted, som hedder Dos Rios i Oriente provinsen.

Martis politiske og litterære arv findes samlet i 26 bind: politiske skrifter, forelæsninger, artikler, oversættelser, dramaer, dagbogsoptegnelser, politiske dokumenter, romaner, essays og ikke mindst hans digte. Teksten til den kendte og i Cuba elskede sang »Guantanamera« er hentet fra Martis »Versos sencilios« – enkle vers. I et brev som José Marti skrev kort før sin død, og som han ikke nåede at afslutte, skriver han den 18. maj 1895: »Nu må jeg

hver dag være beredt til at ofre livet for mit land og for min pligt . . . igennem Cubas selvstændighed at forhindre i tide at De forenede Stater breder sig ud over Antillerne og i og med denne magtudvidelse angriber de øvrige latinamerikanske lande . . . Vigtigere end noget andet er at forhindre at imperialisterne gennem en annektering af Cuba forbereder at indlemme de latinamerikanske folk i det urolige og rå Nordamerika, som foragter dem . . . Jeg har levet i uhyrets bug og kender dets indvolde, og min slynge er Davids.«

Mellem José Marti (1853–1895) og Ernesto Che Guevara (1928–1967) findes der en række påfaldende ligheder. Begge viede deres liv til de fattiges og undertryktes kamp i Latinamerika. Begge havde de en radikal indstilling og en brændende tro på fremtiden og på at kontinentet til sidst ville sejre over undertrykkelse og udbytning.

Ernesto Che Guevara

Man fødes næppe til at blive revolutionær, men den revolutionære er et produkt af vekselspillet mellem et individ og et samfund.

Ernesto Che Guevara fødtes i 1928 i Rosario, Argentina.

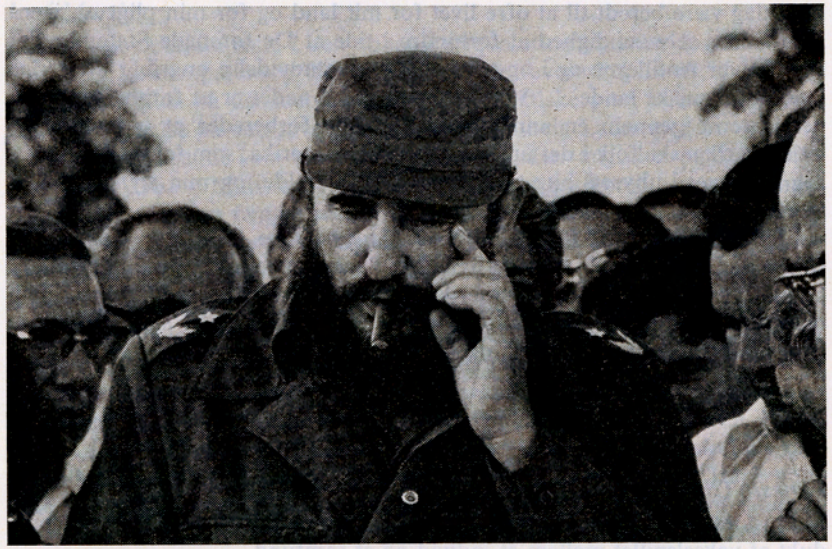
Hans far var arkitekt og selv blev han først student, læste fransk og senere færdiguddannet læge. Under hele studietiden læste han meget skønlitteratur og om politik, og han deltog aktivt i studenternes politiske arbejde.

Allerede inden har var færdig med sine studier foretog han lange rejser gennem Latinamerika sammen med en kammerat, og gjorde sikkert nogle af de samme erfaringer, som José Marti ca. 100 år før havde gjort, om de latinamerikanske folks fælles levevilkår, men også deres dybe samhørighed sprogligt og kulturelt, trods de kunstige landegrænser.

I 1954 var Ernesto Guevara i Guatemala, tiltrukket af den mulighed for revolution, som dengang fandtes i landet. Denne mulighed blev imidlertid brutalt slået ned med hjælp af USA, som intervenerede til fordel for det amerikanske firma United Fruits interesser i landet. Guevara måtte derfor flygte til Mexico, og der traf han nogle medlemmer af 26. juli-bevægelsen, som han kendte fra Guatemala og igennem disse blev han ven med Fidel Castro.

I begyndelsen af 1956 lærte han Fidel Castro at kende, de talte sammen en hel nat igennem, og den næste morgen var Ernesto Guevara medlem af det cubanske ekspeditionskorps. Her havde han fundet et ideal at dø for, sagde han senere.

I slutningen af 1956, efter uddannelsen i Mexico tager han til Cuba, som en af de 82 ombord på båden Granma. I den følgende guerillakamp mod diktatoren Batistas hær, bliver han ikke blot en af de mest fremtrædende skikkelser i denne kamp, men han blev også den første, som beskrev den.

Fidel Castro

Ingen kender den cubanske revolution, hvis han ikke kender Fidel Castro. I filmen får vi et indtagende lille portræt af ham i indledningen og vi møder ham igen i slutningen som lederen og den store taler i forbindelse med Cubas kommunistiske parti 50-års dag.

Fidel Castro blev født den 13. august 1926 i Oriente provinsen. Hans far var indvandrer fra Galicien i Spanien og havde arbejdet på United Fruit's plantager, men fik senere sin egen sukkerplantage. Fidel Castro gik i Jesuitternes forberedelsesskole i Havanna og kom senere på universitetet for at studere jura.

Efter at have taget juridisk embedseksamen i 1955 begyndte han en sagførervirksomhed, hvor han fortrinsvis påtog sig forsvar for mænd og kvinder, som efter hans mening var ofre for social uretfærdighed. Han tilsluttede sig Partiado del Pueblo Cubano, partiet med tilnavnet Ortodoxe, som på den tid blev ledet af en mand, som også Castro beundrede, Eddy Chibas.

Fidel Castro var opstillet som kandidat for partiet til parlamentsvalget, da general Batista gennemførte sin garnisonsrevolte, som bragte ham til magten som diktator. Fidel Castro prøvede forgæves at få iværksat en retslig forfølgelse ved domstolene af Batista for at have brudt grundloven af 1940.

Da det mislykkedes, besluttede han sig til at handle, at gribe til andre midler.

Cubas revolutionære historie fra Moncadaangrebet til sejren 1/1 1959

Situationen i landet var i korthed følgende: Batista havde ved et statskup taget magten den 10. marts 1952, og medens korruptionen og den sociale nød vokser yderligere, befæster USA sin i forvejen dominerende indflydelse. 600.000 cubanere er uden arbejde, uden mulighed for at opretholde livet ved hjælp af hæderlige midler. 500.000 landarbejdere bor i elendige hytter, arbejder 4 måneder om året for en godsejer eller i sukkerhøsten og sulter resten af året, fordi de ikke ejede nogen jord selv.

Fidel Castro, en ung og ret ukendt advokat, anklager offentligt Batista for at have brudt forfatningen og kræver genindførelse af de demokratiske rettigheder.

Angrebet på Moncada

Batista ignorerer kravet og for Castro og hans tilhængere er der nu ikke andet at gøre end at gribe til våben, trods fjendens overlegenhed: tyranregeringen var bevæbnet med moderne våben »made in USA« og var støttet af Washington, arbejderbevægelsen var splittet, fagbevægelsen i hænderne på gangstere, den demokratiske oppositions partier var i opløsning og McCarthy-ånden hærgede på det værste.

Ikke desto mindre dannes der nu celler over hele Cuba, og man forbereder en væbnet aktion, der dels skulle skaffe våben til folket, og dels mobilisere masserne til kamp mod diktaturet. Målet var social forandring.

Som mål for den væbnede aktion valgtes Moncada-kasernen i Santiago de Cuba, hovedstaden i provinsen Oriente.

Den 26. juli 1953 midt under karnevalet i byen, angreb hovedstyrken, ca. 150 mand under ledelse af Fidel Castro, kasernen. Samtidig indtog en gruppe med Abel Santamaria det nærliggende hospital og en anden gruppe under befaling af Raul Castro justitspaladset.

På grund af uforudsete omstændigheder slog angrebet fejl, og bl.a. Abel Santamaria og hans gruppe blev taget til fange, efter først at have forsøgt at narre Batistas soldater ved at klæde sig i patientklæder og lægge sig i sygesengene. De blev forrådte af en journalist. Størstedelen af angriberne blev taget til fange og dræbt efter grufuld tortur. De få, heriblandt Fidel og Raul Castro, slipper bort, men bliver senere fanget og idømt strenge fængselsstraffe. Fidel Castro blev i 76 dage sat i enecelle før dommen, hvor han forbereder sit forsvar, en tre timer lang forsvarstale, den berømte »Historien vil frifinde mig«, som han holdt for militærdomstolen. Det var en sviende anklage mod Batista-diktaturet, som senere blev smuglet ud af fængslet og spredt ud over hele Cuba.

Han blev derefter ført til fængslet på Isla de Piños, hvor Raul Castro og de andre tilfangetagne, som ikke var myrdede, var indsatte. De to kvindelige deltagere i aktionen, som blev tilfangetaget i hospitalet, Haydée Santamaria (søster til Abel) og Melba Hernandez blev ført til kvindefængslet i Havanna.

I de følgende år øgedes det folkelige pres på Batista. En del af oppositionen arbejdede for at opnå valg til parlamentet, en anden del her især 26. juli-bevægelsen pressede på for at opnå amnesti for de fængslede fra Moncadaopstanden.

Da USA også udøvede et tryk på Batista for et mere stabilt og roligt (erhvervsvenligt) klima og en mere demokratisk facade, så Batista sig nødsaget til at bevilge amnesti.

I maj 1955 bliver Fidel Castro og de øvrige løsladt, og kort efter drager han i exil til Mexico for at forberede den væbnede revolution ved sin tilbagekomst.

Granma

Den 26. november forlader Fidel Castro sammen med 81 mand, heriblandt Raul Castro, Ché Guevara, Camilo Cienfuegos og Juan Almeida, Mexico i båden »Granma«. På grund af dårligt vejr bliver de to dage forsinket og lander længere mod vest end planlagt. Koordineringen med bevægelsen i land slår dermed fejl, og da Batistas tropper står parat til at modtage dem, må de slå sig igennem bedst muligt og af de 82 mand, når kun 16–20 mand op i bjergene Sierra Maestra.

Da de mødes, skal Fidel Castro have sagt: »Nu kan vi være sikre på, at revolutionen kommer til at sejre«.

Sierra Maestra

De overlevende indleder nu deres guerillavirksomhed. 26. juli-bevægelsen (dvs. de revolutionære i byerne, der sluttede op om Castros program, som havde opkaldt bevægelsen efter datoen for angrebet på Moncada) arbejdede sammen med guerillaen, og begynder en storstilet kampagne og et ideologisk arbejde blandt bønderne og småborgerskabet. Samtidigt forberedes det endelige slag mod Batista. Flere og flere slutter sig til guerillaen. Batistas hær begynder at gå i opløsning.

Sejren

Det vigtigste samarbejde med undergrundsbevægelsen i byerne findes dog i Santiago, hvor Frank Pais har organiseret den. I Havanna derimod gik Studenterdirektoratets ungdom den 13. marts 1957 til angreb på præsidentpaladset. De blev anført af Antonio Echeverria. Det lykkedes dem at trænge ind til Batistas arbejdsværelse, men Batista var sluppet ud af en hemmelig dør bag sit skrivebord. Hensigten havde været at dræbe Batista, hans livvagt gjorde imidlertid kraftig modstand og Echeverria og flere andre blev dræbt.

Sommeren 1958 får guerillaen fuld kontrol over hele Sierra Maestra-området. Ché Guevara bliver, som leder af en del af oprørshæren, sendt imod Cubas trediestørste by, Santa Clara, som falder efter hårde kampe omkring nytåret 1958–59.

En generalstrejke lammer den sidste modstand og Batista flygter ud af landet den 1. januar 1959, og kort efter drager oprørshæren i triumftog igennem Havanna.

Revolutionen har sejret.

Cuba efter revolutionen

I sin forsvarstale efter Moncada-angrebet »Historien vil frikende mig« havde Fidel Castro skitseret 26. juli-bevægelsens program. De vigtigste ting der skulle løses var spørgsmålet om jorden, om industrialiseringen, boligproblemet, uddannelsen og folkesundheden og alt dette knyttet sammen med spørgsmålet om en sikring af de borgerlige rettigheder og det politiske demokrati.

I 1958 havde den cubanske befolkning på godt 9,7 millioner omkring 700.000 arbejdsløse dvs. en trediedel af arbejdsstyrken, og af disse levede 45 % på landet.

Over 100.000 unge, som hvert år nåede den arbejdsdygtige alder, havde ingen mulighed for at finde arbejde. Til dette må føjes diskrimineringen både på grund af farve og køn. De cubanske negre og mulatter kunne kun få det dårligste og ringest betalte arbejde.

Få år efter revolutionens sejr var situationen lige omvendt. Der begyndte at blive mangel på arbejdskraft. Derfor blev det nødvendigt under sukkerhøsten at mobilisere industriarbejdere, soldater og studenter.

Den brutale diskriminering i arbejdet forsvandt og kvindernes deltagelse i produktionen blev betydeligt forøget.

I 1958 var den kvindelige arbejdsstyrke på 194.000, heraf var 70 % beskæftiget ved husligt arbejde. Og i 1975 er 674.000 kvinder beskæftigede alene inden for den statslige sektor, altså 3,3 gange så mange som i 1958. I den statslige sektor er 28 % af de ansatte kvinder.

Økonomien

I revolutionens første år, da USA og en række andre landes handelsblokade var mere akut og da landet desperat forsvarede sig mod de imperialistiske aggressioner (kulminerede med invasionen i Svinebugten), havde landet en lav vækstrate. Mellem 1961 og 1965 forøgedes bruttonationalproduktet kun med en rate på 1,9 pct. om året. Mellem 1966 og 1970 steg denne vækstrate til 3,9 pct. Og mellem 1971 og 1975 når den op på et virkeligt imponerende gennemsnit på over 10,0 pct. i årlig vækst.

1964 kalder man i Cuba for »Økonomiens år«, hvor den økonomiske nyorientering sker. Man opgiver den hurtige industrialisering og satsningen på de mange forskellige afgrøder i landbruget. Tyngdepunktet lægges på et mindre antal landbrugsprodukter, først og fremmest sukker. Man træffer beslutning om at opnå en sukkerhøst i 1970 på 10 millioner tons.

Allerede i 1962 havde man oprettet et direktorat for de nødvendigste forbrugsgoder og der indføres rationering af de fleste levnedsmidler og tøj.

Takket være masseorganisationerne CDR – kommiteerne til revolutionens forsvar, FMC – den cubanske kvindeorganisation, og CTC – de cubanske fagforeningers støtte og samarbejde fik rationeringssystemet aldrig alvorlige bivirkninger i Cuba. Der opstod ganske vist – ligesom i Chile – et mindre sort marked, men det lykkedes de nævnte organisationer at kontrollere dette ganske effektivt.

Samtidig førte man i årene 1962-1964 en heftig debat om den økonomiske udvikling i hvilken Fidel Castro, Ernesto Ché Guevara, Alberto Mora (daværende udenrigs-handelsminister), samt nogle udenlandske økonomer, Charles Bettelheim og Ernest Mandel, deltog.

Ché Guevara var den, som stærkest fremhævede en stærkt centraliseret planlægningsøkonomi. Dette skulle ske ved hjælp af et såkaldt budgetfinansieringssystem (dvs. at virksomhedernes indkomster og udgifter reguleres via et statsligt budget) i stedet for et selvfinansieringssystem (det såkaldte økonomiske kalkulesystem i f.eks. Sovjet-Unionen).

Han var også den, som meget energisk forsvarede moralske stimuli fremfor materielle som drivkræfter i samfundet. Skulle man afskaffe kapitalismen, måtte man også konsekvent afskaffe lysten til materiel gevinst, som var det, der havde muliggjort kapitalismen, mente han. Man måtte med det samme begynde skabelsen af »det nye menneske«. Det blev Ché's linie, der fortrinsvis sejrede (man brugte dog den økonomiske kalkule delvist i landbruget, udenrigshandelen, og en mindre del af industrien), men på et vigtigt punkt måtte han dog give efter. Det var angående industrialiseringspolitikken. Ché Guevara havde som industriminister betonet nødvendigheden af så hurtigt som muligt at industrialisere Cuba, for at gøre landet mindre afhængigt af verdensmarkedet. En stor del af u-landenes handel foregår med de vestlige kapitalistiske lande. Disse traditionelle købere af u-landenes råvarer og andre produkter har gennem deres politik fastsat betingelserne for en dybtgående uretfærdig handelsudveksling. De lande, der eksporterer kaffe, kakao, sukker, te, mineraler og andre produkter, tvinges til at sælge deres varer billigere og billigere og samtidig betale mere for maskiner, materialer og udstyr fra den udviklede kapitalistiske verden.

Tilbagegangen i økonomien i årene 1962–63 gjorde imidlertid, at man ombestemte sig. Man indså, at Cuba i en lang overgangstid måtte satse på i første række at udvikle landbruget. Samtidig med en forøgelse af sukkerproduktionen, skulle man satse på opdyrkning af tidligere uopdyrket jord, i første række til kvægavl.

Året 1965 fik derfor meget betegnende navnet »landbrugets år«, og man begyndte at oprette store kvægcentre og landbrugskollektiver samt at skabe det såkaldte »grønne bælte« rundt om Havanna for at gøre byens indbyggere selvforsynende med grøntsager og andre levnedsmidler (citrusfrugter, Guajava etc.).

Det er disse anstrengelser, som begynder at bære frugt i dagens Cuba. I dagene fra den 17. december til den 22. december 1975 afholdt Cubas kommunistiske parti, PCC, sin første kongres. På denne kongres fik Cuba for første gang en femårsplan for den økonomiske udvikling. Som basis for denne plan ved man f.eks. nøjagtigt, hvor meget sukker man i denne periode vil sende til Sovjetunionen, til hvilke priser, og hvilke forbrugsvarer, råstoffer og kapitalgoder, man vil modtage fra dette land. På lignende måde kender man nogenlunde den mængde sukker, som man vil eksportere til andre socialistiske lande, og hvilke varer man vil modtage til gengæld, samt de pågældende priser.

Men det er stadig umuligt at forudse prisen på det sukker, man kan eksportere til de kapitalistiske lande, og priserne på de varer, som man kan importere derfra.

Den sociale udvikling

Ved besøget hos den unge cubaner André's familie i Havanna får vi i filmen at vide, at moderen, som har ejet en mindre fabrik, ikke er tilfreds med mangt og meget i det cubanske samfunds udvikling. Sønnen, André, prøver dog på at fortælle hende, at det der er sket er et absolut gode for langt den overvejende del af folket i Cuba. Filmen rører her ved et centralt problem. Det ydre tryk for imperialismen og de revolutionære lederes ubestikkelighed med hensyn til indførelsen af de nødvendige reformer: Jordreformerne, nedsættelsen af huslejerne (halveret i 1959), elektricitets- og telefonafgifter blev væsentligt nedsat (i forbindelse med nationaliseringen af de nordamerikanske el- og telefonselskaber), alle ydelser inden for sundheds- og uddannelsessektoren blev gjort gratis, der blev indført børnetilskud og pensioner til gamle og syge, og når man samtidig tager i betragtning, at ingen lønninger blev sat ned, og at priserne på de almindelige forbrugsvarer blev låst fast, så må man også være klar over, at alt dette medvirkede til at skærpe klassemodsætningerne i landet. De priviligerede, hvad enten de tilhørte det nationale kapitalistiske borgerskab eller bestod af højtuddannede teknikere, lærere, læger osv. følte deres privilegier truet og forlod da også landet i tusindvis. De nordamerikanske radiosendere førte en uafbrudt propaganda og lokkede alle højtuddannede med en materielt priviligeret tilværelse i USA.

De cubanske myndigheder lagde ikke disse »gusanos« (orme) hindringer i vejen og var nærmest lykkelige over at slippe af med disse usolidariske befolkningselementer. Men nationaløkonomisk var det naturligvis et stort tab for Cuba.

Hvis man har rejst i Cuba og talt med ældre eller gamle mennesker, som kun altfor godt husker tiden før revolutionen er det heller ikke det almindelige at møde utilfredshed – tværtimod. Man kan nærmest tale om samstemmende beretninger om arbejdsløshed, sult, analfabetisme, børnedøde-

lighed, elendige boligforhold, racefordomme, prostitution og gangstervælde. Dertil den udenlandske indflydelse og undertrykkelse.

Fidel Castro kunne derfor på kongressen udtale: »Vi kan med stolthed erklære, at vi er et land uden arbejdsløshed, uden racediskrimination, uden folk, der lider nød, tiggere, uden spillebuler, uden prostitution, uden narkotikaproblemer, uden analfabetisme, uden barfodede børn eller børn, der ikke kan komme i skole, uden slumkvarterer og uden syge, der overlades til deres egen skæbne. Vores undervisnings- og sundhedssektorer er eksempler på høj social kvalitet, der vækker beundring verden over.«

Og så er det ikke engang løgn, som man siger. Hvilket både filmen og talrige besøg i Cuba kan dokumentere.

Uddannelse

Der anvendes i dag på undervisningsområdet 11 gange så meget som under kapitalismen. Et af de betydningsfulde fremskridt på dette område er anvendelsen af princippet om en kombination af arbejde og studier. På denne måde deltager landets ungdom i udviklingen af økonomien, og de bidrager med deres indsats til at dække de stigende uddannelsesomkostninger, som et udviklingsland ellers ikke ville være i stand til at løse. Og samtidig, som Fidel Castro omtalte det i kongresberetningen: »vokser de fra en tidlig alder op med en bevidsthed om det skabende arbejdes betydning, og udsættes ikke for den risiko for deformation, der kan ligge i udøvelsen af udelukkende intellektuelle aktiviteter.«

Sundhedsvæsenet

Før revolutionen var den sundhedsmæssige tilstand for størstedelen af befolkningen under lavmålet. Det statslige sundhedsbudget var latterlig ringe. Man skulle have gode forbindelser (og penge) for at kunne gøre sig håb om at blive indlagt på et hospital. Lægerne var koncentrerede i hovedstaden Havanna. Der var intet medicinsk tilsyn på landet. Det at gå til læge var en luksus, som det fattige lag af befolkningen ikke kunne tillade sig. På dette område har revolutionen måske opnået sine største resultater. Man har givet folkesundheden førsteprioritet, og stillet de nødvendige midler til rådighed for sundhedsministeriet.

Dr. Halfdan Mahler (en dansk læge), direktør for verdenssundhedsorganisationen WHO, besøgte Cuba i september 1975. Han udtalte til pressen, da han rejste, at han var fuldstændig overbevist om, at alle cubanere havde retten til og fuld adgang til optimal lægekyndig pleje.

Alle han havde snakket med, havde givet ham et stærkt indtryk af den dynamiske måde, man angreb problemerne på og opsøgte årsagerne til forskellige sygdomme.

Det var endvidere karakteristisk, at man i Cuba, når som helst det var muligt, brugte præventive forholdsregler, i stedet for helbredende medicin.

De cubanske kvinder

Hvis en revolution, en virkelig socialistisk revolution betyder en frigørelse for de undertrykte klasser, arbejdere og bønder, må den også betyde en frigørelse på lidt længere sigt, for andre undertrykte grupper i samfundet, herunder den vigtigste: kvinderne.

Før revolutionen var de fleste cubanske kvinder mødre, tjenestepiger eller prostituerede. Kulturelt var de underkastede både den særlige spanske »machismo« tradition (dvs. *myten om mandens overlegenhed på alle områder*) og den altgennemtrængende amerikanske ideologi om kvinden som et sexobjekt.

I den almindelige nationale situation af elendighed og undertrykkelse var kvinderne underlagt en dobbelt eller tredobbelt undertrykkelse: en klasseundertrykkelse som bonde eller arbejder, en klasseundertrykkelse som en udbyttet arbejdsreserve til opretholdelse af den koloniale kapitalisme, en seksuel undertrykkelse i et økonomisk system i hvilken machismo og sædvaner og skikke understøtter status quo, og oven i dette ofte en racemæssig undertrykkelse for den farvede kvinde, i et system, hvor racisme er en integreret del af opretholdelsen af magtbalancen.

I 1953 f.eks. udgjorde kvinder kun 9,8 pct. af hele arbejdsstyrken, og dette indbefattede 70.000 tjenestepiger, som fik sulteløn, varierende fra 8 dollars til 25 dollars om måneden.

Helt fra starten af revolutionen kommer kvinderne imidlertid til at spille en aktiv rolle. To kvinder, Haydée Santamaria og Melba Hernández, tog del i angrebet på Moncada kasernen i 1953, og blev fængslede bagefter. Celia Sánchez og Vilma Espín (nu præsident for FMC, den cubanske kvindeorganisation) deltager begge i det forberedende illegale arbejde i 26. juli-bevægelsen for at forberede de revolutionæres tilbagekomst til Cuba med båden Granma. Senere slutter de sig til guerillastyrkerne.

Batistas fængsler var fyldt med kvinder, som ligesom mændene blev tortureret, men historien melder ikke om en eneste kvinde, som lod sig blødgøre til at opgive andres navne eller andre hemmeligheder under torturen.

I 1958 blev der oprettet en særlig kvindebataljon »Mariana Grajales«, ganske vist under protest fra flere af de mandlige militære ledere, men med Fidel Castros støtte. En major i oprørshæren, Eddy Sunol, fortæller, at Fidel Castro overbeviste ham om det rigtige heri ved at sige, at kvinderne kunne kæmpe ligeså godt som mænd, fordi de var endnu mere udbyttet og diskrimineret end vi var.

Og han fik ret.

Forudsætningerne for de her beskrevne tilstande for kvinden (men mærk: ikke kun for hende) blev totalt ændret ved revolutionen, og de derved ændrede klasse- og ejendomsforhold (produktionsforhold), men dette er ikke automatisk en tilstrækkelig betingelse. Der skulle et intenst og organiseret arbejde til fra kvindernes side og et bevidst og intelligent fremstød fra den

revolutionære regerings side før kvindernes situation for alvor begyndte at ændre sig.

Den 23. august 1960 dannedes som en af de første cubanske masseorganisationer Den cubanske kvindeorganisation FMC (la Federación de Mujeres Cubanas) med Vilma Espín som præsident. FMC's formål er: at fremme kvindens politiske, kulturelle og videnskabelige uddannelse således, at kvinden kan inddrages i det samfundsmæssige arbejde.

FMC er ligesom de øvrige masseorganisationer fra starten en organisation, hvis grundlag generelt er at styrke den cubanske revolution, samtidig med, at den tager sig af at forbedre en speciel gruppes – kvindernes – vilkår.

Kvindeorganisationen organiserer kvinderne på ethvert niveau fra basisgrupperne op igennem regionale, provins- og et nationalt råd. Gennem deltagelse i denne organisation er mange tusinder kvinders liv blevet radikalt ændret. Der er således ikke den lille landsby oppe i bjergene i Sierra Maestra, som ikke har en repræsentant for kvindernes organisation.

På 15. årsdagen for stiftelsen består FMC af 46.425 afdelinger med 2.051.906 medlemmer. Dvs. at 77 pct. af Cubas kvinder (fra det 14. år) er medlemmer. Kun 0,7 pct. får løn for deres arbejde – resten er frivillige.

Gennem sin støtte til revolutionen og den revolutionære regering har det været muligt at inddrage kvinderne i praktisk talt alle samfundets områder, arbejdslivet i produktionen, uddannelsen, i sociale, sundhedsmæssige og politiske kampagner f.eks., alfabetiseringskampagnen i 1961, hvor analfabetismen udryddes, vaccinationskampagner mod polio, malaria etc., og diskussioner om lovforslag. Kvinder har ikke værnepligt i Cuba, men gennem sin aktive deltagelse i guerillakampen og senere ved Svinebugtinvasionen, blev de bevæbnede styrker FAR åbnet for kvinder, således at de nu har mulighed for at deltage både integreret og i specielle kvindebataljoner.

En nødvendig forudsætning for denne frigørelse af kvinden er, at de materielle forudsætninger er tilstede, således at kvinden rent faktisk kan frigøre sig fra arbejdet i hjemmet fremfor alt med de mindre børn. Derfor bygges der overalt daginstitutioner for de mindre børn. Vuggestuer og børnehaver har åbent fra kl. 7 til kl. 19, er gratis og tager imod børn fra 45 dage til 6 år.

Familieloven

Den 8. marts – på den internationale kvindedag – trådte Cubas nye familielov i kraft. Loven har inden vedtagelsen været drøftet af hele befolkningen i masseorganisationerne (sådan som alle andre vigtige lovforslag i den provisoriske regerings tid).

Det vil føre for vidt her at gennemgå loven, men det skal understreges, at den cubanske familielov kan blive et vigtigt redskab til indførelse af ligestilling i det cubanske samfund, men det er ikke for meget sagt at loven set i et internationalt perspektiv må være en af de mest progressive love inden for sit område.

Nogle ganske få eksempler må være tilstrækkelige.

Lovens §§ 24–28 præciserer de rettigheder og pligter, der eksisterer mellem mand og kone. § 24 fastslår generelt, at der er lige rettigheder og pligter for mand og kone. § 26 siger, at begge parter skal deltage i børneopdragelsen og i husarbejdet i så høj grad, det er dem muligt. § 28 siger, at begge parter har ret til udearbejde og at ægtefællerne har pligt til at hjælpe hinanden sådan, at udearbejde og videreuddannelse bliver mulig for begge parter.

Paragrafferne, der griber dybt ind i familiens interne liv, er ikke blot tomme formålsparagraffer, sådan som den danske grundlov, hvor der f.eks. står, at vi alle har ret til arbejde. Af skilsmisseparagraffen – § 52 – fremgår det nemlig, at manglende opfyldelse af §§ 24–28 betyder, at ægteskabet ikke opfylder sit formål, og at skilsmisse således kan bevilges. Skilsmisse kan bevilges blot den ene part kræver det, og der opereres ikke med separationstid. § 56 bestemmer, at man kun har pligt til at give underholdningsbidrag til den anden ægtefælle i et halvt år, hvis denne ikke har haft erhvervsarbejde (dog: hvis modtageren har børnene, i et helt år). Når dette tidsrum er gået, er det så meningen, at man skal have fundet sig noget arbejde.

Omvendt kan man sige, at paragraffen forpligter det cubanske samfund til at skaffe arbejde til alle voksne, arbejdsføre indbyggere, sådan som det også fremgår af Cubas nye forfatning.

Den nye forfatning

Den 15. februar 1976 afholdtes folkeafstemning i Cuba om den nye forfatning, som blev vedtaget med 97,7 pct. ja-stemmer.

Forfatningen indfører en form for direkte demokrati, som i Cuba kaldes Poder Popular, Folkemagten. Denne består af folkevalgte organer, som er valgt ved frie og hemmelige valg, på tre niveauer, nemlig det kommunale, provinsen og nationalforsamlingen, som bliver statens øverste organ, og som efter valgene er planlagt til at træde sammen første gang 2. december 1976, på 20. årsdagen for landgangen fra Granma.

I filmen besøger vi provinsen Matanzas, og oplever forberedelserne til det årlige karneval, men i denne provins fandt også de første valg sted til folkemagtens organer i denne provins. Det som skete var i virkeligheden, at man samtidig med, at man over hele Cuba diskuterede forfatningsudkastet, satte dele af den i værk, i praksis i en enkelt provins, for at man senere kunne uddrage de praktiske erfaringer på partiernes kongres, og foretage de nødvendige ændringer, til det endelige udkast, som altså nu er vedtaget.

Hele denne fremgangsmåde er karakteristisk for cubanerne og får en til at tænke på Ché Guevaras ord: »Vi er praktiske revolutionære.« (For en

grundig gennemgang af forfatningens indhold henvises til Cuba-bladet nr. 3–4, 1975).

Som man vil forstå, er der og sker der store ændringer i Cuba. Alt det der finder sted, kan man måske ikke finde forståelse for uden for Cuba – og selv i Cuba er der måske mennesker, som er utilfredse med et og andet, eller lider under ændringernes malstrøm. En virkelig revolution vender op og ned på mange ting, og grundlæggende ændringer tager lang tid for menneskene at indstille sig på, men målet er klart nok og kan f.eks. her til slut udtrykkes med et citat af Fidel Castro fra kongresberetningen: »Socialismen betyder ikke alene materiel velstand, men også en mulighed for at skabe en overordentlig kultur og åndelig rigdom hos folket og skabe et sandt solidarisk menneske, der står fjernt fra den egoisme og smålighed, der knuger individet under kapitalismen.«

Masseorganisationerne i Cuba har spillet en overordentlig vigtig rolle for den revolutionære, demokratiske proces frem til i dag. Her nævnes de vigtigste:

CDR (Comité de defensa de la revolución): Komiteer til forsvar for revolutionen. Den største og vigtigste af organisationerne, der har været med til at løse utallige opgaver af delvis militær og social karakter.
Antal medlemmer: ca. 4.752.000, hvilket svarer til 80 % af befolkningen over 14 år. (1974).

FMC (Federación de Mujeres Cubanas): Den cubanske kvindeorganisation. Politisk er FMC den vigtigste masseorganisation efter CDR.
Antal medlemmer: 2.051.906, hvilket svarer til at 77 % af Cubas kvinder over 14 år. (1975).

CTC-R (Confederación de trabajadores Cubanos – revolucionarios): Sammenslutningen af de revolutionære, cubanske arbejdere dvs. de cubanske fagforeningers landsorganisation.
Antal medlemmer: 2,6 mill. Heraf kvinder: 27 %. Organisationsprocent: 95 %. (1974).

ANAP (Asociación nacional de agricultores Pequeños). Dette er småbøndernes organisation dvs. de private bønder, der stadig ejer jorden, som de fik tildelt ved jordreformen i begyndelsen af 60'erne.
Antal medlemmer: ca. 200.000. Medlemskab er også her frivilligt, omkring 90 % af småbønderne er tilknyttet organiationen.

UPC (Unión de pioneros de Cuba). Cubas pionerforbund. Pionerbevægelsen er en åben maseorganisation, men f.eks. ungkommunisternes forbund er et eliteforbund. Børnene går ind i pionerbevægelsen efter eget ønske (normalt i alderen 8–14 år) og hvis forældrene giver lov. I dag er ca. 98 % af alle børn i denne aldersgruppe medlemmer. (1975).

Kort oversigt over Cubas nyere historie

1492 går Columbus i land på øen. Øen var befolket med tre indianerstammer, ca. 100.000 mennesker ialt, der ernærede sig ved primitivt agerbrug og fiskeri.

1514 blev Cuba officielt erklæret for spansk koloni. Indianerne bukker snart under og man begynder at indføre slaver fra Afrika, som arbejdskraft i plantagerne, hvor der dyrkes sukker, kakao og tobak. Øen bliver efterhånden handelscentrum for Spanien og Mellem- og Sydamerika.

Omkring 1820 er Cuba verdens største sukkerproducent.

Den første uafhængighedskrig finder sted 1868–78.

10. oktober 1868 udfærdiger cubanerne en uafhængighedserklæring, som lyder på frihed og lighed for alle, politisk uafhængighed, oprettelsen af en cubansk nation, frihandel. Opstanden bliver slået brutalt ned af Spanien. Det eneste man opnåede var slaveriets ophævelse.

USA begynder at investere i Cuba og Cuba bliver afhængigt af det amerikanske marked, også fordi Europa er begyndt at producere roesukker. Ved uafhængighedskrigens begyndelse importerede USA 40 %, Spanien 12 % af sukkerproduktionen. USA leverer stål og bygger jernbaner i Cuba, og bliver dermed fast forankret i den cubanke økonomi.

1892 dannedes Cubas revolutionære parti, kaldet Separatisterne. Partiets mål var uafhængighed og oprettelsen af en national, demokratisk republik, og det ønskede at opnå dette mål gennem væbnet opstand. Partiet blev ledet af Jose Marti, nationaldigter og filosof.

Dette indleder den anden uafhængighedskrig 1895–1909.

Krigen udviklede sig til en borgerkrig mellem oprørerne og de bosiddende, som naturligvis fik støtte fra den spanske hær og flåde. Spanierne kom denne gang i store vanskeligheder og i 1898 griber USA ind. Der bliver derefter underskrevet en fredsaftale mellem USA og Spanien uden om Cuba.

USA sætter nu for alvor fart i investeringerne. Cubas økonomi domineres af amerikansk kapital. Sukkermonokulturen gør Cuba afhængig af import af levnedsmidler og forbrugsvarer. Over 50 % af sukkerproduktionen er på amerikanske hænder.

Cuba får år 1900 en selvstændig forfatning, men som et krav fra USA indeholder denne en bestemmelse, Platt Amendment, som i princippet giver USA ret til at intervenere militært for at beskytte amerikanske interesser.

1917 bliver den amerikanske marine fast stationeret på Cuba, på Guantanamo-basen.

1925 grundlægges det cubanske kommunistparti af Carlos Balino og Julio Antonio Mella. De organiserer øens proletariat med det formål at bekæmpe imperialismen og således sikre sociale fremskridt.

1933 gennemfører Havannas arbejdere en 48-timers generalstrejke. Den daværende præsident Machado tvinges til at flygte. Som ny præsident vælges Grau San Martin.

1934 styrtes regeringen ved et militærkup af den unge sergent Batista. Der udskrives valg af præsident, men Batista kommer valget i forkøbet og tager selv magten ved et statskup.

26. juli 1953 angriber ca. 160 personer med Fidel Castro i spidsen, Moncada-kasernen i byen Santiago de Cuba, hovedstaden i Oriente-provinsen.

1955 bliver Fidel Castro løsladt ved general amnesti, og drager i exil til Mexico.

2. december 1956 lander båden Granma i Oriente-provinsen. Ombord er Fidel Castro og Ernesto Ché Guevara med 80 mand. Kun 16-20 mand slipper levende op i Sierra Maestra-bjergene.

Sommeren 1958 får guerilla fuld kontrol over store dele af Oriente-provinsen. Ché Guevara og Camilo Cienfuegos blev som ledere af en del af oprørshæren, sendt ned i lavlandet mod byen, Santa Clara, som falder efter hårde kampe omkring nytåret 1958–59.

Den 1. januar 1959 flygter Batista ud af landet, en generalstrejke lammer den sidste modstand, og oprørshæren drager i triumftog igennem Havanna.

Revolutionen har sejret.

Fakta om tre latinamerikanske lande og Danmark

Brasilien
Statsform: republik.
Areal: 8.511.965 km².
Indbyggerantal: 93.215.301 (1970), (⅔ hvide, ⅓ negre og mulatter).
Hovedstad: Brasilia.
Bruttonationalprodukt: 337 dollars pr. indb. 1969.
Handelsbalance: ÷ 111 mill. dollars (1970).
Hovederhverv: produktion af kaffe (verdens største), sukker, kakao, tobak, majs, kød og huder, jern og stål.
Analfabetisme: 38 %.
Børnedødelighed: 170 pr. 1000.

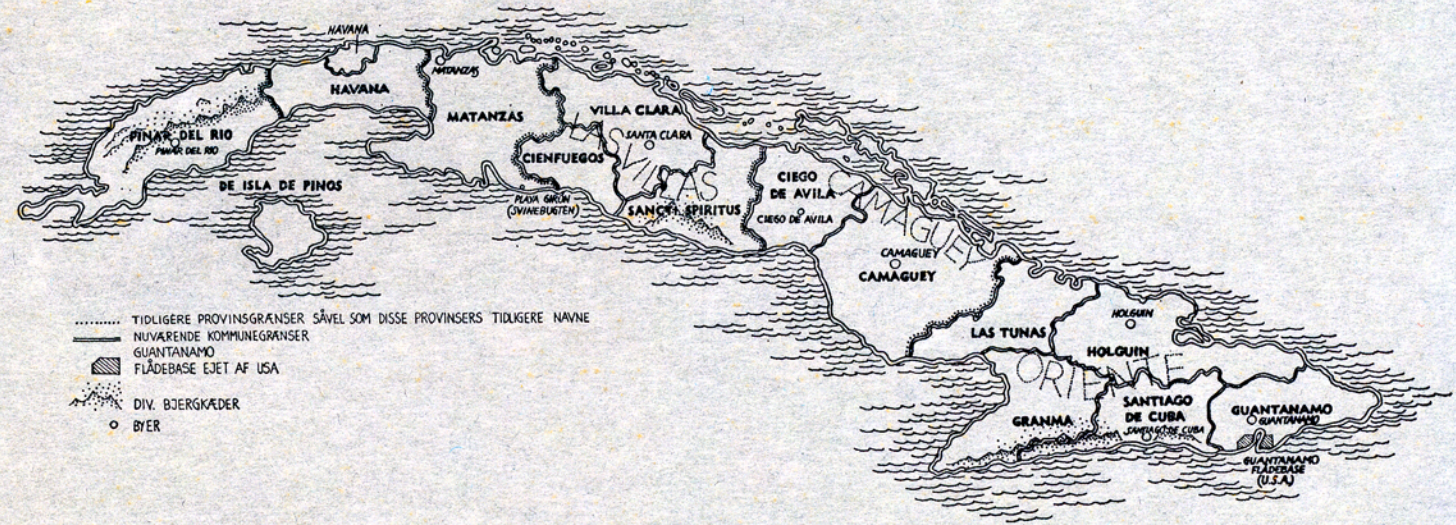
Haiti
Statsform: republik.
Areal: 27.750 km².
Indbyggerantal: 4.867.000 (1970), (fortrinsvis negre, endv. mulatter).
Hovedstad: Port-au-Prince.
Bruttonationalprodukt: 91 dollars pr. indb. (1968).
Handelsbalance: + 2 mill. dollars (1970).
Hovederhverv: landbrug.
Analfabetisme: 75 %.
Børnedødelighed: –

Cuba
Statsform: republik.
Areal: 114.524 km².
Indbyggerantal: 8.392.000 (1970), (70 % hvide, 17 % mulatter, 12,5 % negre).
Hovedstad: La Habana (Havanna)
Bruttonationalprodukt: ca. 330 dollars pr. indb.
Handelsbalance: ÷ 181 mill. dollars (1965).
Hovederhverv: landbrug med dyrkning af tobak, sukkerrør og frugt, mineralforekomster (især nikkel).
Analfabetisme: 0.
Børnedødelighed: 38 pr. 1000. (Ifig. nyere oplysninger fra 1973 er tallet: 27,8 pr. 1000).

Danmark:
Statsform: konstitutionelt monarki.
Areal: 186.926 km².
Indbyggerantal: 4.950.048 (1971).
Hovedstad: København.
Bruttonationalprodukt: 3670 dollars pr. indb.
Handelsbalance: ÷ 1,1 milliard dollars (1970).
Hovederhverv: industri og landbrug.
Analfabetisme: 0.
Børnedødelighed: 16 pr. 1000. (Tallet for 1973 er muligvis: 15 pr. 1000).

De korrigerede tal i parenteser for Cuba og Danmark er taget fra Cuba-Bladet, nr. 1, årg. 1973. Den øvrige opstilling og tallene stammer fra: Landeoversigt, Latinamerika ved Henning Nielsen, i »Den hvide Gud og mennesker i Latinamerika.« Nationalmuseet 1973.

Denne pjece, der er udgivet af Statens Filmcentral, udleveres gratis til brug i forbindelse med forevisning af filmen. – Henvendelse til Statens Filmcentrals Hovedkontor, Vestergade 27, 1456 København K, eller Jyllandskontoret, Sønder Allé 3, 8000 Århus C.

2500-5-78
FREDE RASMUSSEN - KØBENHAVN
Ju 18-266